

DOI: 10.31866/2616-745X.15.2025.334291
УДК 327:339.924(477:4-6ЄС)

ІРРАЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ГЕОПОЛІТИЧНОГО ВЕКТОРА УКРАЇНИ

Міщенко Алла Борисівна

*Кандидатка політичних наук, доцентка,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6693-6221>,
e-mail: mishenko.ab@gmail.com
Київський національний університет культури і мистецтва,
вул. Є. Коновальця, 36, Київ, Україна, 01133*

Для цитування:

Міщенко, А.Б., 2025. Ірраціональні аспекти геополітичного вектора України. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*, 15, с.18-31. doi: <https://doi.org/10.31866/2616-745X.15.2025.334291>.

Стаття присвячена аналізу основних очікувань українців від інтеграції в Європейський Союз та Північноатлантичний альянс, які змінювались та трансформувались під тиском історичних подій. Ірраціональна віра у краще майбутнє, пошук надії у розширенні особистих та загальнодержавних можливостей й подолання вад власної управлінської системи є характерними мотивами підтримки такого зовнішньополітичного курсу.

За допомогою історичного методу було артикульовано ключові події, які фіксували суттєву зміну настроїв українців у загальнодержавному дискурсі визначення напрямку розвитку (європейський, євразійський), а саме: Помаранчева революція 2004 р., Революція Гідності 2013–2014 рр., повномасштабна російсько-українська війна 2022 р. Порівняльний та соціологічний методи зафіксували, що понад 80 % українців підтримують євроатлантичну інтеграцію та ключові кроки влади в реалізації відповідного курсу. Виявлено унікальну ситуацію консолідації настроїв політичної еліти та суспільства щодо фіксації геополітичного вектора інтеграції, що відбулось вперше за роки незалежності.

Було доведено, що настрої та очікування українців прямо протилежні ірраціональній геополітичній емоції страху європейців щодо «Іншого»,

а тому подолання цих відмінностей, зміна пострадянської поведінкової моделі громадян, прийняття ключових цінностей та принципів життя в Європейському Союзі мають стати трансформаційними завданнями влади в підготовці української політичної системи до інтеграції до клубу демократій.

Ключові слова: геополітичний вектор; зовнішньополітичний курс; євроінтеграція; суспільні настрої; страх; надія.

Вступ

Світовий порядок, який був сформований після Другої світової війни, зазнає атаки від основних тоталітарних режимів сучасності або так званої «осі зла» (Китай, Іран, Росія, КНДР). Ставляться під сумнів не тільки основні нормативно-правові регулятори (т. зв. міжнародне право), а й сформовані міжнародні традиції та неформальні домовленості. На порядок денний міжнародної політики повертається «право сильного» на встановлення власної правди щодо кордонів та суверенітету менших держав.

Але для українців розділеність світу на демократичний та авторитарний має ефект ціннісного творення й посилення впевненості у правильності геополітичного вибору щодо власного майбутнього, яке асоціюється виключно із західним вектором європейської інтеграції. Це не просто вибір між типами політичного режиму. Для більшості громадян, які особисто відчули наслідки війни, це вибір між «своїми» і «чужими», між «добром» і «злом», що на рівні ірраціонального сприйняття світу й ідентифікації свого місця в ньому.

Відповідно, розкриття очікувань та настроїв громадян України щодо вибору геополітичного вектора за останні десять років дозволяє виявити ключові події та тенденції цих змін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Розширення ЄС та залучення нових держав-членів, геокультурні інтеграції і сприйняття європейцями інших націй досліджувались у працях Ф. Барта (Barth, 2000), Ф. Шіммельфеннінг та У. Зедельмаєр (2010), Д. Муазі (2018), Т. Снайдера (Snyder, 2018), Е. Меєра (2023), Т. Сарацина (2016) та ін.

Серед вітчизняних та зарубіжних вчених, які досліджували вплив суспільної думки і громадських настроїв на вироблення та прийняття політичних рішень, можна виділити О. Аріна, М. Багмета, О. Балакірева, З. Бжезинського, А. Бузарова, В. Вовка, В. Горбуліна, О. Дмитрука, В. Іванову, Г. Кіссінджера, Л. Ляпіну, О. Ляпіна, В. Мальцева, Г. Моргентау, Б. Пейджа, Р. Шапіро, В. Полторака, Дж. Ньюмана, В. Оссовського, В. Шатуна, Е. Штратеншульте та ін.

Публікації останніх років щодо ірраціональної складової сприйняття українцями геополітичного вектора розвитку та інтеграції, а також іден-

тифікації себе європейцями пов'язані із даними дослідницьких центрів, які фіксували ключові зміни та їх причини. Багаторічний моніторинг дозволяє виявляти динаміку змін і враховувати їх при виробленні та прийнятті рішень. Серед таких аналітичних установ Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова, Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва, Дзеркало тижня, АСТ LLC та ін.

У процесі дослідження було звернення до нормативно-правової бази: Конституції України, Угоди про асоціацію з ЄС, законів про безвізовий режим і про внесення змін до Конституції України щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми

Дослідження теми євроатлантичної інтеграції України багато років є предметом аналізу для українських вчених та аналітичних центрів, однак із початком повномасштабного вторгнення відбулося жорстке закріплення у свідомості громадян та політичної еліти, що виживання країни прямо корелюється із вибором геополітичного вектора.

Тому систематичне дослідження та виявлення суспільних настроїв, а також очікувань громадян щодо зовнішньополітичного курсу сприяють виробленню відповідних рішень державою з метою їх легітимації. А також дозволяють усвідомити ті напрямки внутрішньополітичної трансформації суспільства, що дозволять швидко та якісно стати частиною західної цивілізації.

Постановка завдання дослідження

Метою дослідження цієї статті є аналіз ірраціонального чинника українців у процесі підтримки євроатлантичної інтеграції.

Завданнями статті є виявлення динаміки рівня підтримки євроінтеграції українцями за останні десять років, окреслення переломних подій зміни настроїв громадян щодо геополітичного вектора розвитку, розкриття спільних та відмінних принципів і цінності сприйняття процесу інтеграції України в ЄС та НАТО українцями та європейцями.

У дослідженні були використані історичний, порівняльний, соціологічний методи.

Відповідно, гіпотеза дослідження: очікування українців від вступу в ЄС прямо корелюються із внутрішньополітичними вадами Української держави.

Виклад основного матеріалу дослідження

Демократії сучасного світу не є сталими й невразливими. Навпаки, вони найбільше піддаються тиску зовнішнього світу, постійно борються за можливість виживати від атак на їхні економіки, цінності, правила життя, свободи тощо. Громадяни таких країн, критикуючи власні уряди, все ж не схильні терпіти авторитарні практики та контролюють і стримують своїх політиків від зловживань та монополізації процесів вироблення і прийняття рішень. Безпека і свобода – дві наріжні й найбільш дискурсивні теми розвинених суспільств.

Відповідно, наголошуючи на інтеграції України в ЄС, маємо пам'ятати, що американцями та європейцями багато років поспіль керує емоція страху, коли мова йде про залучення «інших», про керовану й хаотичну імміграцію або інтеграцію нових членів об'єднання. Результатом використання цього ірраціонального інструменту став Брексит, коли громадяни Британії висловились більшістю голосів за вихід з ЄС, а також посилення голосів правих та популістських сил у країнах Центральної Європи.

Д. Муазі у праці «Геополітика емоцій» (2018, с.45) зазначає, що «втрата контролю над майбутнім – спільне джерело страху для усіх країн Заходу». Відповідно, страх може призвести до ізоляції та посилення правих сил, що ми спостерігаємо в ЄС, де партії націоналістичного спрямування та антиглобалістської риторики отримують все більшу прихильність на виборах. А також нова політика американського Президента Д. Трампа, яка посилює відчуття, що великою Америку зробить відмова від глобального лідерства, фокусування на внутрішньополітичних проблемах, різні форми обмежень вразливих соціальних груп, закриття кордонів, депортації тощо.

Але водночас емоція страху може рухати суспільствами і як очікування надії, перспективи, посилення віри в краще майбутнє через подолання загроз. Наприклад, «страх нової війни між Францією та Німеччиною після Другої світової війни став вирішальним фактором у створенні Європейського Союзу» (Муазі, 2018, с.49). Або страх втрати військової підтримки США рухає сучасну Європу формувати власну безпекову стратегію поза НАТО тощо.

І якщо для Заходу майбутнє настільки визначено, що він боїться виключно невідомого й можливої небезпеки, то для України і її громадян майбутнє прямо асоціюється із Європейським Союзом та НАТО, а надія – з інтеграцією в ці союзи.

Протягом тридцяти років політичної турбулентності в Україні громадяни звикли до постійного дискурсу, різного роду пропаганди та маніпуляцій щодо вибору геополітичного вектора розвитку країни. Дефіцит єдності в суспільстві став наслідком відсутності порозуміння еліт, які у процесі державотворення не досягли суттєвої згоди, який тип міжнародної суб'єктності

наша держава обирає. Це допомагало на чергових виборах маніпулювати суспільною думкою, страхаючи тим чи іншим курсом держави, й таким чином отримувати важелі впливу на формування політичних рішень.

Команди, які очолювали країну (біло-сині, помаранчеві, сині чи зелені), здійснювали зовнішню політику, виходячи із власних інтересів та інтерпретації державних вигод. Тому й суспільство було більш розділене та конфліктогенне щодо стратегічного вибору. Однак кілька ключових історичних поворотів (Помаранчева революція 2004 р. та Революція Гідності 2013–2014 рр.) закріпили прагнення більшості до інтеграції в більш цивілізований та демократичний напрямок розвитку – рух до членства в Європейському Союзі та Північноатлантичному альянсі.

Як зазначає А. Бузаров (2025, с.69), «акт агресії РФ проти України 2014 р., гібридні засоби суспільно-політичної дестабілізації України та розв'язана російськими тривала війна внесли стратегічні корективи у формат геополітичної інтеграції України, зокрема й щодо вектора зовнішньополітичного розвитку».

Подальший політичний та академічний дискурс концентрувався на пошуку інструменту уникнення політичної дестабілізації та відміни досягнень революційного періоду, а тому ключові гравці в Парламенті, незважаючи на спротив проросійських сил, все ж обрали шлях нормативного закріплення в Конституції зовнішньополітичного євроатлантичного курсу. Це гарантувало, що у випадку зміни геополітичного вектора на користь міжнародних об'єднань РФ чи статусу нейтралітету будь-хто міг отримати найвищу міру покарання, а нові зміни в Конституцію передбачають тривалий процес та потребують максимального об'єднання голосів у Верховній Раді, що малоімовірно.

Згідно з ухваленим у лютому 2019 р. Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)», пункт 5 частини першої статті 85 Конституції України викладено в такій редакції: «визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики, реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору» (Верховна Рада України, 2019).

Незважаючи на силу медіа й особистого бачення еліт щодо певного місця України на політичній карті та ресурсів її власної міжнародної суб'єктності, є один фактор, який українська влада навчилася не ігнорувати, – суспільні настрої. «Привид» революції постійно нависає над політиками. Тому суспільство, яке на площах через кров виборювало собі право доєднатись

саме до західної цивілізації, є ключовим гравцем українського внутрі- та зовнішньополітичного цілепокладання.

ЄС і НАТО – це мрія, надія, цінності, високі очікування та сподівання рішучих змін для кожного і країни загалом. Це сукупність ірраціональних відчуттів щодо кращого майбутнього. І політики навчилися експлуатувати цей суспільний запит, конвертуючи його в політичні рішення відповідного посилу.

Наприклад, у 2015 році в соціологічному опитуванні «Як українці розуміють євроінтеграцію: очікування та настрої суспільства», проведеному Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва (2016), було виявлено, що «половина населення (50 %) вважають, що Україна виграє від приєднання до Європейського Союзу, тоді як 26 % дотримуються думки, що країна більше програє, і 24 % не можуть визначитися зі своєю оцінкою». Варто звернути увагу і на пояснення переваг такого членства, де наші громадяни наголосили, що очікують «вільного пересування людей за кордон (39 %), підвищення рівня життя людей (37 %), вільний доступ молоді до навчання в університетах держав-членів ЄС (34 %). Кожен четвертий українець вважає, що членство в ЄС сприятиме проведенню внутрішніх реформ в Україні (24 %)» (Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва, 2016). Ці дані результатів опитування є вдвічі більшими за аналогічні від 2007 та 2011 років. Тоді як регіональна репрезентативність підтримки завжди вирізнялась підтримкою інтеграції до ЄС, де мінімум на Сході (13 %) і максимум – на Заході (50 %) країни.

У розпал виборчої компанії 2018–2019 років рівень підтримки українцями інтеграції до ЄС тільки посилювався, адже були досягнуті окремі проміжні цілі – підписання Угоди про асоціацію та отримання безвізового режиму, що сприяло більшому обміну знаннями і досвідом наших громадян та європейців. Це була перша, але важлива спроба подолати страх європейців щодо «іншого» європейця – українця. А відповідно, західним партнерам усвідомити Україну як таку, що здатна виконувати регламенти, норми та правила Союзу.

У цей період проект «Східне сусідство ЄС» та компанія АСТ LLC провели опитування громадської думки, де виявили, що «66 % людей в Україні довіряють Європейському Союзу, що на 8 % більше, ніж 2017 року» (Опитування: 66 % українців, 2018), а ключовими цінностями, що їм (70 %) імпонують, є верховенство права, громадянські свободи, захист прав людини, економічне процвітання, мир, безпека, стабільність тощо.

Того ж року (2018) моніторинг суспільної думки Центром Разумкова показав важливі зміни, які відбулись з українцями:

1. Більшість українців визнали євроінтеграцію геополітичним вектором руху.
2. Остаточно погіршилось ставлення до РФ.

3. Зросли симпатії до ЄС – 60 % підтримки обраного курсу, де наші громадяни очікують високий рівень соціального захисту (46,4 %), верховенство права (27,8 %) та розвинену демократію (21,7 %) (Якименко та Пашков, 2018).

Водночас вірити і хотіти європейської інтеграції недостатньо. Треба трансформувати ціле суспільство, викоринивши частину традиційних суспільних норм, щоб відчувати себе європейцями. Перепонами цього несвідомого й ірраціонального в поведінці українців є, на думку експертів, «тривала історична відірваність від європейського співтовариства, ізольованість від політичного та культурного життя Європи; вплив радянської спадщини, носіями якої є люди старших вікових груп; потужна антиєвропейська інформаційна експансія з боку РФ, яка ретранслює ідеологію «русского мира» (Якименко та Пашков, 2018).

Після початку повномасштабного вторгнення росіян в Україну розпочався паралельно і період переговорів з ЄС щодо пришвидшеного вступу України. Це стимулювало вітчизняні аналітичні центри дослідити суспільну думку щодо ключових очікувань від цієї можливої перспективи.

За результатами соціологічного дослідження ZN.UA та Центру Разумкова (Силіна, 2023), у 2023 році було виявлено, що очікування українців прямо пов'язані із критичними вадами всередині держави, а тому від інтеграції до Європейського Союзу громадяни сподіваються отримати: значне зменшення корупції в країні (34 %); доступ до структурних фондів ЄС (31 %) для посилення економіки; безпеку та мир (26,2 %); фіксацію геополітичного статусу (стати частиною західного світу) (18,8 %); працевлаштування в країнах ЄС (21,8 %); краще дотримання прав і свобод людини (12,5 %) тощо.

У 2024 році українців також запитували, чи відчують вони себе європейцями і з чим у них асоціюється Європейський Союз (соціологічне опитування Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва та соціологічної служби Центру Разумкова). Так, понад 53 % респондентів «все ще не відчують себе європейцями або відчують себе ними незначною мірою (скоріше ні або ні). Водночас значна частина (40 %) ідентифікує себе тією чи іншою мірою як європейці. Це може свідчити про те, що процес інтеграції до європейської спільноти ще не завершений, і багато українців все ще не асоціюють себе з європейською культурою та цінностями» (Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва, 2024). Водночас ЄС розглядають як простір, приєднання до якого здатне забезпечити нашим громадянам свободу подорожей, навчання й роботу будь-де в країнах ЄС (49 %), підвищити якість життя (44 %), економічний добробут та процвітання (39 %), соціальну захищеність (35 %), демократію (34 %), мир (33 %) тощо.

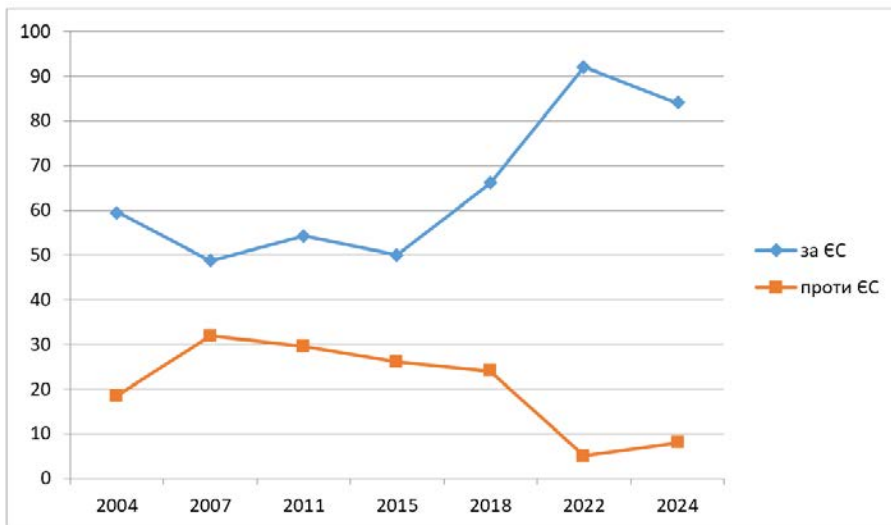
Варто зауважити, що такий перелік є очікуваннями більшості громадян. Однак для багатьох українців все ще відсутнє цілісне розуміння від перебування в країнах ЄС тривалий період, щоб отримати відповідний досвід життя в європейській країні, де правила зазвичай більш домінантні над соціально-культурними нормами й поведінковими моделями, бюрократичний апарат більш прискіпливий та довготривалий щодо звернень, а обов'язки громадян настільки безальтернативні у виконанні, що мають серйозні санкції за невиконання. Так утримується громадський порядок.

Як доповнення, у 2024 році результати соціологічного опитування «Оцінка громадянами зовнішньої політики влади, ефективності міжнародної підтримки та впливу зовнішньополітичних чинників на Україну», проведеного Центром Разумкова, засвідчили, що значна «більшість (84 %) опитаних підтримують вступ України до Європейського Союзу (у грудні 2022 р. підтримка становила 79 %). Не підтримують вступ до ЄС лише 7 % респондентів (у грудні 2022 р. таких було 8 %)» (Разумков Центр, 2024). У тому ж опитуванні 77 % українців висловили позитивне ставлення й до НАТО.

Отже, еволюція поглядів українців щодо геополітичного вектора розвитку країни теж пройшла складну трансформацію. Вона піддавалась державній пропаганді, маніпуляціям політиків та лозунгів у виборчий період.

Схема 1

Динаміка ставлення українців до євроінтеграції

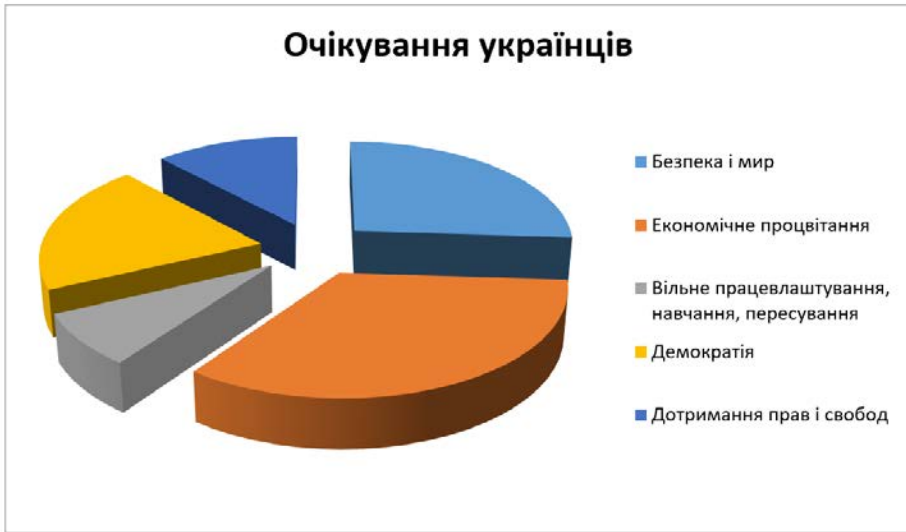

Джерело: Складено автором на основі зібраних даних

Також варто узагальнити ключові очікування українців щодо європейської та євроатлантичної інтеграції, які часто супроводжуються ірраціональною надією на швидкі та якісні зміни, а також сподіваннями, що бюрократичні процедури ЄС послаблять ключові вади внутрішнього українського державного управління.

Схема 2

Очікування українців від євроінтеграції

Джерело: Складено автором на основі зібраних даних

Якщо розглянути ключові цінності та принципи ЄС, то вони дещо співмірні з українськими очікуваннями на шляху приєднання. Так, «ЄС заснований на принципах свободи та демократії, поваги до прав людини та верховенства права; ці принципи також дотримуються всіма державами-членами ЄС» (Штретеншulte, 2011, с.2).

Але варто підкреслити, що настрої та очікування українців від реалізації відповідного зовнішньополітичного курсу часто є завищеними. Вони є наслідком нереалізованих очікувань щодо власної розділеної еліти, яка за роки незалежності не забезпечила прогрес держави на рівні інших країн Східної Європи, що уже інтегровані в європейські інституції. Але цей шлях неможливо пройти, не змінюючи саме суспільство в подоланні вкорінених пострадянських соціальних норм, патерналістських очікувань та культурно-ментальних невідповідностей європейської моделі поведінки.

Висновки

Отже, у своєму геополітичному виборі сучасна Україна має унікальні підстави суспільної та політичної єдності, які були спровоковані рядом подій попередніх років незалежності. Але саме на цьому етапі через найжорстокіші кровопролитні роки відбулася консолідація суспільних настроїв та устремлень політичної еліти щодо зовнішньополітичного курсу держави – європейської та євроатлантичної інтеграції. Це ключова національна ідея, яка підтримує віру у більш світле майбутнє та пояснює більшості, чому варто вести боротьбу за ключові ціннісні переваги демократій, що суттєво відмінно від авторитарних режимів, ключова мета яких зруйнувати світовий порядок і міжнародні правила останніх вісімдесяти років.

Понад 80 % громадян нашої держави вважають, що отримають додаткові переваги від приєднання України до ЄС. Основними очікуваннями українців від вступу в ЄС та НАТО є безпека та мирне середовище, економічне процвітання через подолання корупції, гарантія та правове дотримання прав і громадянських свобод, приналежність до клубу демократій з усіма цінностями та принципами його функціонування, а також свобода пересування, вибір місця навчання чи працевлаштування.

Водночас у процесі наближення до членства в ЄС ми маємо пам'ятати, що країни цього Союзу різні, історична пам'ять ґрунтується на відмінних позиціях, але є сучасний спільний знаменник – страх перед «іншим». І ключове завдання України – усвідомити цей емоційний настрій європейців та довести, що саме з нашою нацією у них може бути посилення надії. Об'єднання і подальша спільна дія з тими соціумами, що здатні захищати їхні цінності зброєю і не тільки, набагато важливіше, ніж ізолюватись в очікуванні загроз.

Відповідно, подальші наукові пошуки будуть спрямовані на виявлення інструментів подолання упереджень щодо українців зі сторони європейських суспільств, часто несправедливо сформованих російською пропагандою, що посилює позиції України в переговорах та реалізації заходів європейської інтеграції.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

Бузаров, А.І., 2025. Становлення форматів взаємодії України та євроатлантичної спільноти в контексті російсько-української війни (період: лютий 2014 – лютий 2022). *Empirio*, [e-journal] 2 (1), с.67-77. <https://doi.org/10.18523/3041-1718.2025.2.1.67-77>

Верховна Рада України, 2019. *Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)*,

Закон України, [online] 07 лютого, № 2680-VIII. Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19#Text>> [Дата звернення 15 березня 2025].

Меєр, Е., 2023. *Культурна карта, Бар'єри міжкультурного спілкування в бізнесі*. Київ: Наш Формат.

Муазі, Д., 2018. *Геополітика емоцій. Як культури страху, приниження та надії змінюють світ*. Переклад О. Гординчук. Київ: Брайт Букс.

Опитування: 66% українців довіряють Європейському Союзу, 2018. *Європейський Простір*, [online] 09 серпня. Доступно: <<https://euprostitir.org.ua/stories/127218>> [Дата звернення 18 лютого 2025].

Разумков Центр, 2024. *Оцінка громадянами зовнішньої політики влади, ефективності міжнародної підтримки та впливу зовнішньополітичних чинників на Україну (січень 2024р.)*. [online] 28 лютого. Доступно: <<https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-zovnishnoi-polityky-vlady-efektyvnosti-mizhnarodnoi-pidtrymky-ta-vplyvu-zovnishnopolitychnykh-chynnykiv-na-ukrainu-sichen-20-24r>> [Дата звернення 09 лютого 2025].

Сарацин, Т., 2016. *Німеччина сама себе руйнує. Як ми ставимо на кін долю нашої країни*. Київ: Темпора.

Силіна, Т., 2023. Чому українці хочуть до ЄС і що їх найбільше лякає?. *ZN.UA*, [online] 09 листопада. Доступно: <<https://zn.ua/ukr/POLITICS/chomu-ukrajintsi-khochut-do-jes-i-shcho-jikh-najbilshe-ljakaie.html>> [Дата звернення 09 лютого 2025].

Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва, 2016. *Як українці розуміють євроінтеграцію: очікування та настрої суспільства*. [online] 25 лютого. Доступно: <<https://dif.org.ua/article/yak-ukrajintsi-rozumiyut-evrointegratsiyu-ochikuvannya-ta-nastroi-suspilstva>> [Дата звернення 21 лютого 2025].

Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва, 2024. *Чи відчують українці себе європейцями й наскільки довіряють європейським інституціям*. Разумков Центр, [online] 16 червня. Доступно: <<https://dif.org.ua/uploads/pdf/14931257326695964ddec95.19762335.pdf>> [Дата звернення 15 лютого 2025].

Шіммельфенінг, Ф. та Зедельмаєр, У. упоряд., 2010. *Європеїзація Центральної та Східної Європи*. Київ: Юніверс.

Штратеншульте, Е., 2011. *Європейський Союз – просто и понятно факты и связи*. [online] Представительство Фонда Конрада Аденауэра в Украине. Доступно: <https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=0b7f4441-c37e-1bec-c801-c0708b5f6fe9&groupId=252038> [Дата звернення 10 березня 2025].

Якименко, Ю. та Пашков, М., 2018. Україна на шляху до ЄС: оцінки, думки і сподівання громадян. *Разумков Центр*, [online] 30 жовтня. Доступно:

<<https://razumkov.org.ua/statti/ukraina-na-shliakhu-do-yes-otsinky-dumky-i-spodivannia-hromadian>> [Дата звернення 20 лютого 2025].

Barth, F., 2000. Boundaries and connections. In: A. Cohen, ed. *Signifying identities: anthropological perspectives on boundaries and contested values*. London: Routledge, p.19-36.

Snyder, T., 2018. *The Road to Unfreedom: Russia, Europe, America*. New York: Tim Duggan Books.

REFERENCES

Barth, F., 2000. Boundaries and connections. In: A. Cohen, ed. *Signifying identities: anthropological perspectives on boundaries and contested values*. London: Routledge, p.19-36.

Buzarov, A.I., 2025. Stanovlennia formativ vzaiemodii Ukrainy ta yevroatlantlychnoi spilnoty v konteksti rosiisko-ukrainskoi viiny (period: liutyi 2014 – liutyi 2022) [Establishing the Formats of Interaction between Ukraine and the Euro-Atlantic Community in the Context of the Russian-Ukrainian War (February 2014 – February 2022)]. *Empirio*, [e-journal] 2 (1), pp.67-77. <https://doi.org/10.18523/3041-1718.2025.2.1.67-77>

Ilko Kucheriv "Democratic Initiatives" foundation, 2016. *Yak ukraintsi rozumiut yevrointehratsiiu: ochikuvannia ta nastroi suspilstva* [How Ukrainians understand European integration: expectations and public sentiment]. [online] 25 February. Available at: <<https://dif.org.ua/article/yak-ukraintsi-rozumiyut-evrointegratsiyu-ochikuvannya-ta-nastroi-suspilstva>> [Accessed 21 February 2025].

Ilko Kucheriv "Democratic Initiatives" foundation, 2024. *Chy vidchuvaiut ukraintsi sebe yevropeitsiamy y naskilky doviriaiut yevropeiskym instytutsiiam* [Do Ukrainians feel European and how much do they trust European institutions?]. Razumkov Tsentr, [online] 16 June. Available at: <<https://dif.org.ua/uploads/pdf/14931257326695964ddec95.19762335.pdf>> [Accessed 15 February 2025].

Meier, E., 2023. *Kulturna karta, Bariery mizhkulturnoho spilkuvannia v biznesi* [Culture Map: Breaking Through the Invisible Boundaries of Global Business]. Kyiv: Nash Format.

Muazi, D., 2018. *Heopolytyka emotsii. Yak kultury strakhu, prynyzhennia ta nadii zminiuiut svit* [Deutschland schafft sich ab. Wie wir unser Land aufs Spiel setzen]. Translated by O. Hordynchuk. Kyiv: Brait Buks.

Opytuvannia: 66% ukraintsi doviriaiut Yevropeiskomu Soiuzu [Poll: 66% of Ukrainians trust the European Union, 2018], 2018. *Yevropeyskyi Prostir*, [online] 09 August. Available at: <<https://euprostir.org.ua/stories/127218>> [Accessed 18 February 2025].

Razumkov Centre, 2024. *Otsinka hromadianamy zovnishnoi polityky vlady, efektyvnosti mizhnarodnoi pidtrymky ta vplyvu zovnishnopolitychnykh chynnykiv na*

Ukrainu (sichen 2024r.) [Attitude to foreign countries, international organisations and politicians, and Ukraine's accession to the European Union (January, 2024)]. [online] 28 February. Available at: <<https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-zovnishnoi-polityky-vlady-efektyvnosti-mizhnarodnoi-pidtrymky-ta-vplyvu-zovnishnopolitychnykh-chynnykiv-na-ukrainu-sichen-2024r>> [Accessed 09 February 2025].

Saratsyn, T., 2016. *Nimechchyna sama sebe ruiniuie. Yak my stavymo na kin doliu nashoi krainy* [Germany is destroying itself. How we are putting the fate of our country at stake]. Kyiv: Tempora.

Shimmelfeningh, F. and Zedelmaier, U. comps., 2010. *Yevropeizatsiia Tsentralnoi ta Skhidnoi Yevropy* [The Europeanization of Central and Eastern Europe]. Kyiv: Yunivers.

Shtratenshulte, E., 2011. *Evropeiskii Soiuz – prosto i poniatno fakty i sviazi* [The European Union – simple and clear facts and connections]. [online] *Predstavitelstvo Fonda Konrada Adenauera v Ukraine*. Available at: <https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=0b7f4441-c37e-1bec-c801-c0708b5f6fe9&groupId=252038> [Accessed 10 March 2025].

Snyder, T., 2018. *The Road to Unfreedom: Russia, Europe, America*. New York: Tim Duggan Books.

Sylina, T., 2023. *Chomu ukraintsi khochut do YeS i shcho yikh naibilshe liakaie?* [Why do Ukrainians want to join the EU and what scares them the most?]. *ZN.UA*, [online] 09 November. Available at: <<https://zn.ua/ukr/POLITICS/chomu-ukrajintsi-khochut-do-jes-i-shcho-jikh-najbilshe-ljakaje.html>> [Accessed 09 February 2025].

Verkhovna Rada of Ukraine, 2019. *Pro vnesennia zmin do Konstytutsii Ukrainy (shchodo stratehichnoho kursu derzhavy na nabuttia povnopravnoho chlenstva Ukrainy v Yevropeiskomu Soiuzi ta v Orhanizatsii Pivnichnoatlantychnoho dohovoru)* [On Amendments to the Constitution of Ukraine (Regarding the State's Strategic Course for Ukraine's Full Membership in the European Union and the North Atlantic Treaty Organization)], *Law of Ukraine*, [online] 07 February, No. 2680-VIII. Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19#Text>> [Accessed 15 March 2025].

Yakymenko, Yu. and Pashkov, M., 2018. *Ukraina na shliakhu do YeS: otsinky, dumky i spodivannia hromadian* [Ukraine on the way to the EU: assessments, opinions and expectations of citizens]. Razumkov Centre, [online] 30 October. Available at: <<https://razumkov.org.ua/statti/ukraina-na-shliakhu-do-yes-otsinky-dumky-i-spodivannia-hromadian>> [Accessed 20 February 2025].

Надійшла: 03.03.2025; Прийнята: 23.04.2025;

Стаття була вперше опублікована онлайн: 04.07.2025

IRRATIONAL ASPECTS OF UKRAINE'S GEOPOLITICAL VECTOR

Alla Mishchenko

PhD in Political Sciences, Associate Professor,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6693-6221>,

e-mail: mishenko.ab@gmail.com

Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv, Ukraine

The article is devoted to the analysis of the Ukrainians' main expectations regarding integration into the European Union and the North Atlantic Alliance, which have evolved and transformed under the pressure of historical events. The irrational belief in a better future, the search for hope in the expansion of personal and national opportunities, as well as overcoming flaws in the national governance system are characteristic motives behind the support of such a foreign policy course.

Key events were presented thanks to the historical method. Such events marked a significant shift in the mood of Ukrainians in the national discourse on defining the direction of development (European, Eurasian), specifically: the Orange Revolution (2004), the Revolution of Dignity (2013–2014), and the full-scale Russian-Ukrainian war (since 2022 till now). The comparative and sociological methods showed that more than 80% of Ukrainians support Euro-Atlantic integration and key steps taken by the government in implementing this course. A unique situation of consolidation of the political elite and society's attitudes to the fixation of the geopolitical vector grounding was identified, which occurred for the first time in the years of independence.

It is proved that the moods and expectations of Ukrainians are directly opposed to the irrational geopolitical emotion of fear held by Europeans regarding the "Other". Therefore, overcoming these differences, changing the post-Soviet behavioural model of citizens and adopting the core values and principles of life in the European Union should become transformative tasks for the government in preparing the Ukrainian political system for integration into the democracy club.

Keywords: geopolitical vector; foreign policy course; Eurointegration; public moods; fear; hope.

